

‘Quickscan natuurtoets Oostergoo-Westergoo, Assen’

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden
in het kader van natuurwet- en regelgeving*

Colofon

Titel: **'Quickscan natuurtoets Oostergoo-Westergoo, Assen'**

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 10-201

Status: Definitief rapport

Datum: 28 juni 2010

Auteur: Ing. M.(Martijn) Bunskoek

Veldonderzoek: Ing. M.(Martijn) Bunskoek

Eindredactie: Ir. A.B. (Arjen) Goutbeek

Opdrachtgever: Gemeente Assen

Contactpersoon: Dhr. M. Stellingwerf

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2010)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Bunskoek, M. (2010). 'Quickscan natuurtoets Oostergoo-Westergoo, Assen'; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 10-201. EcoGroen Advies, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie en beoogde ontwikkelingen	1
1.3	Algemene opzet.....	2
2	Gebiedsbescherming	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet	3
2.3	Nota Ruimte.....	3
3	Flora en fauna van het onderzoeksgebied	5
3.1	Methode.....	5
3.2	Flora en vegetatie	5
3.3	Vleermuizen.....	5
3.4	Overige zoogdieren	6
3.5	Broedvogels.....	6
3.6	Overige soortgroepen	7
	Geraadpleegde bronnen	8
Bijlagen		
I	Wettelijk kader
II	Nestgelegenheid Huismus
III	Nestgelegenheid Gierzwaluw

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

Voorliggende quickscan natuurtoets is uitgevoerd voor gemeente Assen (contactpersoon dhr. M. Stellingwerf). De natuurtoets is noodzakelijk ten behoeve van sloop- en nieuwbouwwerkzaamheden op een terrein tussen de Westergoo en Oostergoo in Assen.

De Flora- en Faunawet en de Natuurbeschermingswet verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden de consequenties in beeld gebracht van de geplande ingrepen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

Gebiedsgericht natuurbeleid

Het onderzoeksgebied ligt in de bebouwde kom van Assen en maakt geen deel uit van een gebied dat is beschermd krachtens de Natuurbeschermingswet, Ecologische Hoofdstructuur of ander gebiedsgericht beleid. Op basis van de afstand, aard van de ingreep en tussenliggende barrières zijn uitstralende effecten op dergelijke gebieden ook niet aan de orde.

Aangetroffen en te verwachten soorten

Onderstaand worden de bevindingen kort weergegeven:

- In het onderzoeksgebied zijn geen beschermde plantensoorten of plantensoorten van de Rode Lijst aangetroffen of te verwachten;
- In de bebouwing zijn geen potentieel geschikte vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen aangetroffen;
- Er wordt geen schade aan vlieg- en/of jachtroutes van vleermuizen verwacht. Het onderzoeksgebied fungeert vermoedelijk als foerageergebied voor enkele vleermuissoorten;
- Verspreid in het onderzoeksgebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde, zoogdiersoorten als Rosse woelmuis, Egel, Bosmuis, Tweekleurige bosspitsmuis en Huispitsmuis te verwachten;
- In het plangebied worden geen jaarrond beschermde nestplaatsen van broedvogels verwacht. In het plangebied worden wel diverse algemene broedvogels verwacht, zoals Merel, Tjiftjaf, Zwartkop, Vink, Winterkoning, Heggenmus, Groenling, Roodborst en Houtduif;
- Omdat oppervlaktewater ontbreekt is de aanwezigheid van vissen en voortplanting van amfibieën niet aan de orde. Wel is overwintering van laag beschermde (FFW tabel 1) amfibieën onder beplanting e.d. te verwachten. Er zijn geen reptielen of beschermde ongewervelden aangetroffen en/of te verwachten. Geschikte biotopen voor deze soortgroepen ontbreken.

Nader onderzoek en mitigerende maatregelen

- Vervolgstappen in het kader van natuurwetgeving zijn niet noodzakelijk;
- Bij de beoogde plannen kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren en amfibieën verloren gaan. Het overtreden van verbodsartikelen uit de Flora- en faunawet is hier voor laag beschermde soorten echter niet aan de orde, omdat automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen 9, 11 en 12 geldt;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor begin maart en na eind juli of het onderzoeksgebied te controleren op broedende vogels en nesten binnen de invloedssfeer van de plannen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Voorliggende quickscan natuurtoets is uitgevoerd voor gemeente Assen (contactpersoon dhr. M. Stellingwerf). De natuurtoets is noodzakelijk ten behoeve van sloop- en nieuwbouwwerkzaamheden op een terrein tussen de Westergoo en Oostergoo in Assen.

De Flora- en Faunawet en de Natuurbeschermingswet verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden de consequenties in beeld gebracht van de geplande ingrepen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

1.2 Situatie en beoogde ontwikkelingen

Het plangebied ligt tussen de Westergoo en Oostergoo in de wijk Baggelhuizen in Assen. Op het terrein bevinden zich de restanten van een uit een enkele laag bestaand schoolgebouw met schoolplein, een sporthal, parkeerplaatsen, een kunstgrasvoetbalveld en beplanting. Permanent oppervlaktewater ontbreekt.

In het plangebied is nieuwbouw voorzien. De aanwezige bebouwing zal daarom worden gesloopt en een deel van de aanwezige beplanting verwijderd. Ten tijde van het veldbezoek was reeds een groot deel van het schoolgebouw gesloopt. De sloop was reeds gaande omdat de gemeente een noodverordening had afgekondigd voor het gebouw.

Figuur 1: Ligging van het onderzoeksgebied (geel omlijnd) weergegeven op een luchtfoto. (Bron: Google Earth).

1.3 Algemene opzet

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op één locatiebezoek en bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen). Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in het onderzoeksgebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welk gebiedsgericht beleid uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te kunnen voorkomen.

2 Gebiedsbescherming

2.1 Inleiding

In dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin o.a. opgenomen de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- Nota Ruimte, in streekplannen uitgewerkt voor bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), ganzengebied en weidevogelgebied.

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten.

2.2 Natuurbeschermingswet

In de Natuurbeschermingswet is de bescherming geregeld van Vogelrichtlijngebieden, Habitatrichtlijngebieden en Beschermde Natuurmonumenten. Vogel- en Habitatrichtlijngebieden worden tezamen Natura 2000-gebieden genoemd. Onderstaand wordt ingegaan op eventuele effecten op Natura 2000-gebieden.

Natura 2000-gebieden

Het onderzoeksgebied ligt op circa 1 kilometer afstand van het Natura 2000-gebied Witterveld. Dit Habitatrichtlijngebied is aangewezen voor zes habitattypen van heide en hoogveen.

Gezien de aard van de ingreep (sloop en nieuwbouw binnen de bebouwde kom), de tussenliggende afstand en barrières (bebouwing en infrastructuur) zijn geen negatieve effecten op het Natura 2000-gebied te verwachten.

Beschermde Natuurmonumenten

Het dichtstbijzijnde Beschermde Natuurmonument is het Witterveld, op een afstand van circa 1 kilometer ten zuidwesten van het plangebied. Dit Beschermde Natuurmonument is/zal komen te vervallen als gevolg van een aanwijzing als Natura 2000-gebied.

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De Nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling wordt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) gerealiseerd en worden ondermeer ganzenfoerageer- en weidevogelgebieden aangewezen.

EHS

Door het rijk en provincies is een beleidskader opgesteld met de spelregels die gelden bij ingrepen binnen de EHS. In dit beleidskader is aangegeven dat ingrepen met significante negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS alleen onder voorwaarden worden toegestaan. In dit kader moet allereerst in beeld worden gebracht wat de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS in of nabij het plangebied zijn. Provincies hebben het rijksbeleid doorvertaald in het provinciaal beleid.

Binnen de Ecologische Hoofdstructuur geldt de 'Nee, tenzij'-benadering. Dit houdt in dat bestemmingsplanwijziging niet mogelijk is als daarmee de wezenlijke kenmerken of

waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Het onderzoeksgebied is niet begrensd als EHS. Het dichtstbijzijnde als EHS aangemerkt gebied ligt ten westen van het onderzoeksgebied op een afstand van ruim 400 meter. Omdat het onderzoeksgebied geen deel uitmaakt van de EHS is directe aantasting zoals areaalverlies niet aan de orde. Op basis van de afstand en tussenliggende barrières (bebouwing en infrastructuur) is ook aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden niet aan de orde.

Natuur buiten de EHS

Het onderzoeksgebied ligt in de bebouwde kom. Er is zodoende geen sprake van aantasting van door de provincie Drenthe aangewezen gebieden met specifieke natuurwaarden, zoals weidevogel- of ganzenfoerageergebieden.

3 Flora en fauna van het onderzoeksgebied

3.1 Methode

Op 3 juni 2010 is het onderzoeksgebied bezocht. Tijdens dit bezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet (FFW) en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (zogenaamde tabel 2- en 3-soorten). Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Daarnaast is op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie 'geraadpleegde bronnen') en expert judgement, een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht. Een toelichting op de beschermingsstatus is gegeven in bijlage I.

3.2 Flora en vegetatie

Het plangebied betreft een deels verhard terrein met bebouwing, een schoolplein, parkeerplaatsen en een kunstgrasvoetbalveld, in dit deel komen dan ook niet of nauwelijks planten voor. De omliggende beplanting in het plangebied bestaat met name uit Zomereik en Gewone es, daarnaast komen ook Zwarte els, Ruwe berk en prunus (spec), Meidoorn, Krentenboompje, Veldesdoorn en diverse andere (uitheemse) soorten voor. Tijdens het veldbezoek zijn tevens algemene plantensoorten aangetroffen als: Madelief, Ridderzuring, Gewone paardenbloem, Kleefkruid, Robertskruid, Gewone braam, Scherpe boterbloem, Gewone hoornbloem, Veldzuring en diverse grassen.

Beschermde plantensoorten of soorten van de Rode Lijst zijn niet aangetroffen en worden gezien de terreingesteldheid ook niet in het onderzoeksgebied verwacht.

3.3 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd.

Potentiële verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders etc. Gedurende het veldonderzoek is specifiek gelet op dergelijke ruimten. Het grotendeels gesloopte schoolgebouw is vermoedelijk nooit geschikt geweest voor het herbergen van verblijfplaatsen van vleermuizen. Dit is beoordeeld op basis van het resterende deel van het gebouw, waar geen potentiële verblijfplaatsen zijn aangetroffen. In de sporthal en de binnen het plangebied aanwezige bomen werden ook geen potentiële verblijfplaatsen aangetroffen.

Potentiële vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (b.v. rijen woningen, watergangen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

De ligging binnen de bebouwde kom garandeert een veelheid aan structuren die als

oriëntatiepunten kunnen worden benut. Bovendien zal de vervangende nieuwbouw en (nieuwe) beplanting in de toekomst ook kunnen worden gebruikt ter oriëntatie.

Potentieel foerageergebied

Vleermuizen foerageren op locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen en bomenrijen of boven water. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie. Dit is in voorliggende situatie niet het geval. Vermoedelijk wordt het onderzoeksgebied in de huidige situatie wel gebruikt als foerageergebied voor vleermuizen. Het onderzoeksgebied zal echter met de nieuwe inrichting ook in de toekomst geschikt foerageerhabitat voor vleermuizen blijven vormen zodat er zodoende geen sprake kan zijn van schade aan foerageergebied.

3.4 Overige zoogdieren

De sporthal en het restant van het schoolgebouw zijn aan de buitenzijde gecontroleerd op de aanwezigheid van geschikte openingen en verblijfplaatsen van de middelhoog beschermde Steenmarter (FFW tabel 2). Omdat geschikte openingen in het gebouw ontbreken kunnen verblijfplaatsen worden uitgesloten. Daarnaast zijn in en rondom de bebouwing geen sporen aangetroffen als uitwerpselen, prenten en prooiresen die kunnen duiden op de aanwezigheid van deze soort. Andere zwaarder beschermde soorten worden ook niet in het plangebied verwacht omdat geschikte biotopen daarvoor ontbreken.

Binnen het onderzoeksgebied zijn mogelijk vaste verblijfplaatsen van laag beschermde (FFW tabel 1) zoogdieren als Rosse woelmuis, Egel, Bosmuis, Tweekleurige bosspitsmuis en Huisspitsmuis te verwachten. Ook is de niet-beschermde Huismuis te verwachten.

Bij de planrealisatie gaan exemplaren en verblijfplaatsen van algemene en laag beschermde (FFW tabel 1) zoogdieren verloren. Voor laag beschermde kleine zoogdieren geldt overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

3.5 Broedvogels

Aangezien dit een quickscan betreft, is geen volledige broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Op basis van het uitgevoerde veldbezoek in combinatie met de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens en expert judgement is echter wel een goede uitspraak te doen over de te verwachten soorten.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

In augustus 2009 is door het Ministerie van LNV de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' uitgebracht, waarin is aangegeven welke nestplaatsen en hun functionele omgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Als nesten van genoemde soorten worden aangetroffen dient een omgevingscheck te worden uitgevoerd. Een deskundige moet vaststellen of er voor de soort een vervangende, potentiële nestlocatie en/of foerageergebied te vinden is in de omgeving. Als dat niet het geval is dient er een alternatieve nestlocatie en/of foerageergebied te worden aangeboden. Indien dat ook niet mogelijk is dient er ontheffing te worden aangevraagd.

Tijdens het onderzoek is extra aandacht uitgegaan naar Huismus en Gierzwaluw. Deze soorten zijn niet aangetroffen en broedplaatsen zijn in de te slopen gebouwen ook niet te verwachten. Wel komen beide soorten in de omliggende woonwijk voor. Voor de

aanwezigheid van (broedplaatsen van) andere vogelsoorten waarvan de broedplaatsen jaarrond beschermd zijn, zijn geen aanwijzingen gevonden. Deze worden zodoende ook niet verwacht.

In de bijlagen zijn een aantal (eenvoudige) maatregelen beschreven die de toekomstige bebouwing geschikt kunnen maken voor jaarrond beschermde soorten als Huismus en Gierzwaluw.

Overige soorten

De beplanting in het plangebied vormt geschikt broedbiotoop voor diverse algemene broedvogels zoals Winterkoning, Tjiftjaf, Vink, Zwartkop, Roodborst, Heggenmus, Merel, Houtduif en Groenling. In de bebouwing worden geen broedvogels verwacht.

Het is veelal niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen die gelden voor broedvogels. Er mogen daarom geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de vogels aanwezig zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels te worden gestart. Voor de meeste te verwachten soorten kan de periode tussen begin maart en eind augustus worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar. Een soort als Houtduif kan bijvoorbeeld tot half november broedend aanwezig zijn. In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

Door gefaseerd te werken en de uitvoering op te starten buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels, is het mogelijk verstoring of beschadiging van broedbiotopen van vogels te voorkomen. Indien blijkt dat broedvogels afwezig zijn is het ook mogelijk om binnen de broedperiode van vogels aan te vangen met de werkzaamheden. De sloopwerkzaamheden waren ten tijde van het onderzoek reeds gaande, dit was noodzakelijk in verband met de afgekondigde noodverordening. Omdat de resterende bebouwing niet geschikt is voor broedvogels kan deze op korte termijn gesloopt worden. Met het verwijderen van beplanting dient in ieder geval gewacht te worden tot na het broedseizoen.

3.6 Overige soortgroepen

Aangezien permanent oppervlaktewater ontbreekt in het onderzoeksgebied is de aanwezigheid van vissen en voortplanting van amfibieën uitgesloten. Wel kunnen kleine aantallen algemene amfibieën overwinterend worden aangetroffen onder beplanting e.d. Het gaat hier om algemene en laag beschermde (FFW tabel 1) soorten als Bruine kikker, Kleine watersalamander en Gewone pad.

Bij de planrealisatie zouden exemplaren en verblijfplaatsen van dergelijke amfibieën verloren kunnen gaan. Voor deze soorten geldt echter automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

Gezien de terreingesteldheid van het onderzoeksgebied en bekende verspreidingsgegevens, kan verder worden geconcludeerd dat er geen reptielen en beschermde dagvlinders, libellen en overige ongewervelden aanwezig en te verwachten zijn.

Geraadpleegde bronnen

- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. - Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- Dienst Regelingen (2009a) Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.
- Dienst Regelingen (2009b) Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.
- Hustings, F.J. & J.W. Vergeer (red.), 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels (1998-2000). KNNV-Uitgeverij.
- Lange E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Nöllert A. & C. Nöllert (2001). Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- Natuurloket (www.natuurloket.nl).
- Provincie Drenthe, Kaartmachine Concretisering EHS (<http://www.drenthe.info/kaarten/website/fmc2/ehs.html>)
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).

BIJLAGEN

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

- 1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

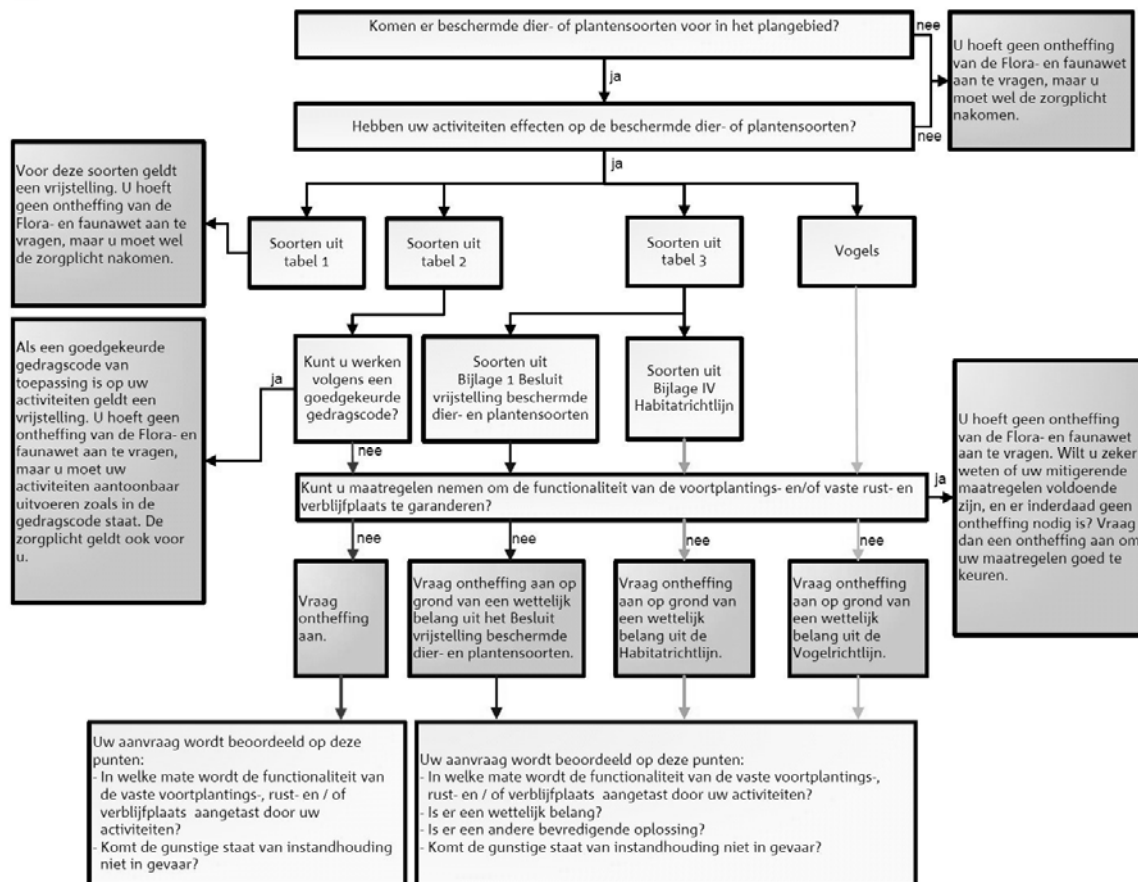
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels¹.

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

¹ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de Minister van LNV ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd². Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingsdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.minlnv.nl 'Onderwerpen Natuur'. U kunt daar ook verleende ontheffingen inzien.

² Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.

BIJLAGE II: NESTGELEGENHEID HUISMUS

De Huismus is de afgelopen decennia sterk in aantal achteruit gegaan; sinds 5 november 2004 is de soort op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten opgenomen. Vergeleken met 1960 is de populatie gehalveerd. Eén van de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang is het verdwijnen van nestgelegenheid en openbaar groen. Hieronder zijn de drie belangrijkste mogelijkheden beschreven om vervangende nestgelegenheid voor Huismus te creëren.

Huismussenpannen

Het bedrijf Waveka verkoopt speciale Huismussendakpannen en grote dakpanfabrikanten als Lafarge en Koramic kunnen door hen gemaakte dakpanvarianten op verzoek uitvoeren in een nestpan-variant voor Huismussen (ronde opening), hoewel dit niet voor alle typen kan.

Figuur 2: Mussendakpan ([www.waveka](http://www.waveka.nl))

Vogelvide

De Vogelvide biedt Huismussen een veilige nestplek onder dakpannen. Het product kan worden aangebracht bij de onderste rij pannen op het dak, ter hoogte van de dakvoet. Simpel gezegd is het een prefab nestkast die over de gehele breedte van het dak kan worden aangebracht. De Vogelvide® voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Bouwbesluit. De Vogelvide kent een aantal geïntegreerde functies zoals:

- past onder vrijwel alle soorten pannen en alle soorten pannendaken;
- waarborgt een goede ventilatie van het dak;
- voorkomt dat vogels verder onder de pannen kruipen, zodat vervuiling wordt tegengegaan;
- duurzaam en eenvoudig, zowel in de professionele bouwwereld als door particulieren toe te passen.

De Vogelvide is de afgelopen jaren met goed resultaat getest in Noordwijk, Amsterdam, Alkmaar en Hardenberg. Voor meer informatie wordt verwezen naar de website van de Vogelbescherming (www.vogelbescherming.nl) en Monier (www.monier.nl).

Figuur 3: Vogelvide (www.vogelbescherming.nl)

Mussenkasten en mussenflats

Deze houten of betonplex nestkasten zijn kant en klaar te koop, maar zijn ook eenvoudig zelf te (laten) maken. Ze zijn erg geschikt om onder oversteken en dakgoten te plaatsen. Ondanks het gebruik van duurzame materialen hebben deze kasten een beperkte levensduur en daarom verdient de vogelvide de voorkeur. Wel zijn deze kasten geschikt als tijdelijke maatregel, bijvoorbeeld als de vervangende nieuwbouw op zich laat wachten. In zo'n geval kunnen bestaande panden in de buurt met zulke kasten worden uitgerust. Nestkasten worden onder andere geleverd door Vivara. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Adressen voor nadere informatie:

www.waveka.nl

www.vivara.nl

<http://www.haagsevogels.nl/cms/index.php?page=mussenflat-bouwen>

Figuur 4: Mussenkast (www.vivara.nl)

BIJLAGE III: NESTGELEGENHEID GIERZWALUW

Gierzwaluwen accepteren diverse vormen van kunstnesten. Hieronder worden de tot nu toe effectief geachte oplossingen besproken. (Bron: Mourmans, 2002) Onderhoud en schoonmaak van kunstnesten is niet nodig omdat Gierzwaluwen vrijwel geen nestmateriaal aanbrengen en niet in het nest poepen. Voor alle nestplaatsen geldt: In verband met de vrije val van nestverlatende jonge Gierzwaluwen is het van belang dat onder nestplaatsen een minimale ruimte is van 3 meter. Onder de invliegopening mag zich geen plat dak bevinden.

Neststenen

Deze holle bouwelementen met een invliegopening zijn de meest duurzame broedplaatsen die te bedenken zijn en verdienen de voorkeur boven andere oplossingen. Gierzwaluwen keren generaties opeenvolgend terug naar dezelfde nesten, tientallen of wellicht honderden jaren lang.

Er kunnen een aantal neststenen in de nieuwbouw geplaatst worden (lieftst minstens tien). Gierzwaluwen zijn namelijk koloniebroeders, en als één steen bezet is zullen er spoedig meer bezet raken. Ze dienen uitsluitend in koele noord- en oostgevels van gebouwen te worden ingemetseld. Indien de neststenen tussen 10:00 en 18:00 in de schaduw blijven kunnen ook andere windrichtingen overwogen worden. Blinde monotone zijgevels zijn ideaal. Wel dienen neststenen geclusterd te worden. De vogels hebben oriëntatiepunten nodig zoals regenpijpen, ornamenten en ramen. Groepjes van 4-6 verdienen de voorkeur. Een ruime aanvliegeroute is een vereiste en de neststenen moeten niet dicht bij openslaande ramen worden geplaatst. Neststenen worden o.a. geleverd door Artiprex en Waveka. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Geïntegreerde nestgelegenheid

In dakoversteken kunnen holle ruimten worden gecreëerd met een invliegopening. Ook kan in siermetselwerk een invliegopening worden aangebracht. Architecten kunnen bij het ontwerpen van gebouwen ruimten speciaal inrichten als nestplaats. Dat kan zo gebeuren dat behalve de invliegopening de broedruimte niet zichtbaar is. Qua windrichting en bescherming tegen hitte geldt hier hetzelfde als voor neststenen. Ruimten onder platte daken dienen door bijvoorbeeld een cementgebonden plaat of een extra steenlaag te worden beschermd tegen directe zonnestralen.

Gierzwaluwpannen

Indien een pannendak met een dakhelling steiler dan 45 graden wordt toegepast, kunnen Gierzwaluwpannen worden gebruikt. Deze vormen alleen de toegang tot de bovenkant van het dakbeschoot. Een Gierzwaluw die gebruik maakt van de opening maakt een nestje op enige afstand van de opening, in de kruising van de panlat en tengel. Dergelijke pannen kunnen alleen worden toegepast op dakvlakken die op het noorden en noordoosten zijn gericht. Toepassing die niet aan bovenstaande eisen voldoet zorgt voor te hoge temperaturen (tot meer dan 60 graden Celsius) die dodelijk zijn voor de jongen. Gierzwaluwpannen worden o.a. geleverd door Monier en Waveka. Ze zijn in allerlei kleuren en typen verkrijgbaar. Ook kunnen van bestaande ventilatiepannen nestpannen worden gemaakt.

Gierzwaluwkasten

Deze (vaak houten) nestkasten zijn kant en klaar te koop en zijn asymmetrisch van vorm, zodat er een donkere hoek in de kast zit, ver van de invliegopening. Deze kasten zijn erg geschikt om onder oversteken en dakgoten te plaatsen. Ondanks het gebruik van duurzame materialen hebben deze kasten een beperkte levensduur en daarom verdienen bovenstaande oplossingen de voorkeur. Wel zijn deze kasten geschikt als tijdelijke maatregel, bijvoorbeeld als de vervangende nieuwbouw op zich laat wachten. In zo'n geval kunnen bestaande panden in de buurt met zulke kasten worden uitgerust. Nestkasten worden o.a. geleverd door Vivara. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Adressen voor Gierzwaluwproducten

www.vogelbescherming.nl
www.artiprex.nl
www.waveka.nl
www.vivara.nl
www.monier.nl